

M I E E P L

1 6 4 7

Concordia

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

F. 1. 2.

HISTORICO - POLITICUS
DISCURSUS

Lamentabili Excidio CIVITATIS
MAGDEBURGEN-

212

In gratiam illorum qui communis Patrie ejus-
demque libertatis & incoluntatis Patroni &

Collectores

Studio & opera

Amandi della Croce

2. Medietate: c. 2. v. 17.

Propter peccata inhabitantium Civitatem modicam
Deus fuerat iratus: propter quod & accidit
circa locum depectio.

Dion. lib. 1.

Ex historia viri fortes qui statum suum impleverit, immo-
tatem adhibuerunt gloriam, & a posteris lau-
dantur.

ANNO SALVATORIS
M. DC. XXXV.

Ulamvis in aliena mala eorundemq; causas inquirere, supervacuum esse duco, maximè cum ex ejusmodi disquisitione, nulla restitutio ablatorum fieri possit, & magis nubes hæc temporum & rerum publicarum postulet, ut quilibet patriæ suæ afflictæ consilio & auxilio succurrat, & ita futuras calamitates, & misérias antevertat: Attamen cum sint tempora, ut sæpius inopinati casus interveniant, etiam sapientibus, & res nostras & nos ipsos involvunt aut evertunt, qui ex precedentibus funestis exemplis, præviâ eorundem verarum causarum demonstratione possunt præcaveri: Non inutile fore duxi, de everfione civitatis Magdeburgensis, ejusq; causis, tenni Minervâ aliquid conscribere. Præsertim cum aliis etiam civitatibus Mars ante portas, & in simili casu & culpâ, quod tamen DEUS benignissimè avertat, interitum & ruinam minetur.

Ut autem à primordiis rerum gestarum exordiar, certum & notorium est, ab initio obsidionis, omnia saluberrima consilia, pro salute civitatis, tam extrâ, quàm intramœnia concepta, partim per intestinas dissensiones, partim per proditiones fuisse turbata, & quemlibet civium non ad Rempublicam, quæ tamen videbatur animam agere, sed privatam respexisse; Christianissimi Regis Sueciæ, Reverendissimi Administratoris, nec non fortissimi Herois, ac incomparabilis Mareschalli Falckenbergij p. p. m. m. laudatissimos conatus, pro incolumitate & salute Patriæ, magis turbasse, quàm promovisse. Et nullum est dubium, quin DEUS montes excæcaverit, ut ita iter publicis fatibus aperuerint; Habent enim ista transitus suos, imò interitus, quorum tempora cum venerint, nulla vis aut consilium ea fir-

id est

met; Ut etiam clarissimus Poeta Lotichius in sua Elegia, nunc
in Idioma germanicum translata, ante septuaginta annos,
hanc fatalem metam miseræ civitati vaticinatus fuerit:
“ Quemadmodum enim Urbes terminos habent incrementi &
“ decrementi ambulatorios, jam mœnia panduntur latius, jam
“ contrahuntur angustius: Aut uti flumina non semper equabi-
“ li in lecto decurrunt, nonnunquam decentius, aliquando flu-
“ unt superbius: Sic & civitatum & regionum sua sunt fata,
“ quæ finium regundorum iudicium exercent, statuuntq; ex oc-
“ casionibus modum. Et hoc eò magis, quando chronici & diu-
turni ejusmodi morbi, nullis sanioribus consiliis, saluberrimis
remediis aut peritiæ cedere volunt, nec in serenitate, quæ ad
tempestatem usui futura sunt, præparantur; sed magis cives
avaræ mentis, & privatae utilitatis inflammatus furor, & vulgus
invidum bonis consiliis dominatur: Sicut etiam Magdeburgi
ejusmodi malorum semina, pendente obsidione, palam sparsa
fuere. Et quamvis incomparabilis Mareschallus, unâ cum
Reverendissimo Administratore, omnem moverint lapidem, ut
in herba opprimerentur, omnia tamen salutaria consilia civi-
bus fuere suspecta, & mutuâ quadam diffidentiâ suspensa. Ex
quo hoc consecuti sunt, quod calcitriones & refractarij equi, ut
verbera etiam aliquot excipiant, nec tamen excutiant jugum;
Melius profectò fecissent, si à DEO & fato ejus pependissent, in
acie stetissent, pro patria, aris & focis strenuè pugnassent, &
maturè de mediis ad defendendum necessariis, prospexissent,
“ eaq; in medium contulissent; Ambitio & avaritia multa regna
“ & oppida evertit, & adhuc multa civili tempestate jaçantur:
Sicut etiam in aliis locis hæ turba auferunt, & in isto mari coti-
dianè majores fluctus. Sed benigno DEO gratia, qui illos con-
cussit, non dejecit, ostendit vulnus, non impressit.

Ipsam peccus mihi commovit series malorum quæ passi su-
mus. Heu homines quid sumus? Quid speramus? Videtis
pulcherrimum hoc mundi corpus, ruet aliquando? Videtis hanc
Germaniam nostram? jam ruit. Sed ad propositum.

Nobi-

Nobilissimus Mareschallus animi magnitudine, corporis viribus, laborum tollerantiâ fortissimus habitus, contra violentiam Cæsarianorum, per quàm acerrimè pugnavit, ipsiusq; divina atq; eximia virtus, magnis populi luctibus & miseriis subvenit, influentes circa urbem copias repressit, quod M. T. Cicero, de Cajo Mario in Orat: de Provinc: consularibus dicit; Nihilominus civis constantiâ hanc & pertinax ipso robur multò minùs violentos hostium insulto, ferre non potuerunt: Ex experimento deprehensum est, sicut primus impetus Magdeburgensibus major quam virorum fuit; Ita subsequens minor, quàm feminarum, ut ita novercantis fortunæ tempestate, nihil constantia, nihil animi tunc habuisse deprehensi sint, fataliq; deteriorum consiliorum amore, omnia mascula, defensionis remedia spernendo, ignaviam, timorem, desidiam, avaritiam turpissimè prodiderint.

Quanta igitur rerum humanarum inconstantia sit, quàm incerti casus, quàm dubius, varius, fallax, obnoxiusq; periculis sit mortalium statò, externis priscisq; exemplis ostendere non est opo, satis superq; Magdeburgica Respublica docet, quæ paulò antè florens, splendens, clara atq; ita potens erat, ut tempore Caroli quinti, sese doti Imperio opposuerit, nec tamen ad faciendum postulata, adigi potuerit: Hac eadem nunc rerum olim præclare & fortiter gestarum gloria orbata, opibus spoliata, lacerata, conculcata, atq; eversa, omnium rerum egens, ita corruit, ut omnis pristina virtutis imago consenuerit, omnisq; armorum ardor deferbuerit. Antè hac gravioribus incommodis agitata, maximis detrimentis cladibusq; percussa atq; attrita, nunquam tamen animũ abjecit; Imò semper ex victa victrix facta est. Idem & nunc sperasset, nisi omniũ animi concidissent, ut nulla non modo vincendi, sed ne obsistendi quidem, illis spes relicta fuerit, & ita armis abjectis, in squalore, sordib; & fætoe langvescens, ignominia, probrog; deformis, ludibriis atq; contumeliâ refertâ, unico momento omniũ victoriarum laudẽ amiserit. Considera quæso, candide lector, ecquis unquã populo vilius sese abjecerit? Ecquã

gentem terror naturali constantiâ turpi exarmavit unquam?
Et quamvis viderunt odium Imperatoris & Catholicorum
Principum in commune præponderare, quo Urbs sic arsit, ut ne-
mo ferè eorum tunc adeò mitis fuerit ingenij, quin illam equè
ac publicam libertatis ac Religionis pestem, fraudem ac insidia-
rum nidum, excindendam censuerint; attamen in hisce angu-
stis curam immortalis Herois Falckenbergij pro bono publico &
salute civium, parvi estimarunt. Cum enim ipso Duce hostes
profligere potuissent, vix primum impetum ipsorum experti, fe-
dissimè projectis hastis priusquam ad hostem pervenirent, in
fugam & ad certam cadem sese prostituerunt. Utinam verò
tali stratagemate se ab obsidione liberare potuissent, quo Flo-
rentini adversus Ladislaum, Ungariae & Neapolis Regem usi
sint: Libidinosissimus ille urbem eorum obsidebat arctissimè, &
jam sic presserat, ut deditiones leges esset præscripturus; omni-
tamen eos metu atq; obsidione liberat, hâc conditione propositâ,
ut sibi tradant virginem quandam, quam pulchritudine omni-
bus aliis superiorem esse acceperat: Non abnuerunt Florentini
pudicitia hostes, sed non sine dolo bono: virginis enim pater
Medicus, illo tempore magni nominis, tam turpi necessitate ex-
pugnatus, dat filia sudariolum, odore & artificio elaboratissi-
mum, quo novum amantem in primo congressu demulceret.
Et ita nova venus ad Martem suum egreditur, cui amori defla-
granti cum sese permitteret, ex mandato domestico incalescen-
tis carnes sudoriolo perfricat; quâ re venenum in utriusq; cor-
pus eâ penetravit vehementiâ, ut mox inter mutuos amplexus
ambo expirarint.

Utinam, dico, virgo Magdeburgensis, ita suum procum
beasset, & hoc stratagemate sese metu, & urbem tyrannide li-
berasset: Sed heu, quàm miserè rabie factiosorum civium est
deflorata, labefactata, ut deserta nunc & civibus destituta vi-
deatur; O civitas olim præclara, quæ vidisti ob mutuum
discordiam in tuis visceribus sanguinea spectacula! quæ illæ
militum carnificina, & cadaveribus completa loca orationum!

Immo

Immo fluxerunt Tempia sanguine, & quis denarraverit omnia tyrannidis exempla? Quis ad funera innocentium infantum non cohorescat? Res sanè auditu, & multo magis visu horrenda, emptas & venditas esse virgines jam dum stupratas, tantum ad animum vindictæ cupidum exaturandum. Immo in mortua fœminarum cadavera, quæ mortem ob laudem pudicitia oppetierant, stupris fuisse grassatum.

Nullus Sylla, nullus Phalaris, nullus tyrannus unquam, ultionis immanitate par fuit Cæsarianis. Si verò in causam hujus excidij amplius disquirere lubet, nulla alia extitit, nisi desidia, avaritia & discordia civium, quæ patrie jugulum perijt, atq; evertit: Media enim ad defendendum necessaria, quæ tamen habuerunt, non subministrarunt; militibus Regis Sueciæ ad auxilium missis, ac pro aris ac focus pugnantibus, alimenta, quæ nunc ignis consumpsit, denegârunt, ita etiam, ut stipem ostiatim querere, coacti fuerint. DEUS immortalis hanc immanitatem ac acerbiter cadere in christiana pectora? O utinam milites benignius tractassent, & conjunctionem animorum amassent, forsitan hostium impetum fregissent. In ejusmodi enim temporum acerbitate, & cum omnia miseriarum plena, sine spe allevationis, durare melius est, immò omnia pro patria ejusq; incolumitate impendere, viri fortis & libertatis amantis est; Jam verò vident, quo ipsos produverint acerba quorundam consilia, nec percocta satis ad prudentiæ solem. In serenitate, quæ ad tempestatem usui sunt convenit preparare. Cum & molitor in summa securitate retinacula parat & aggeres reficit, Villicus dum non pluit, tectum reficit, futurum aliquando cogitans diem, quo nubibus densatis pluat. Simili modo Magdeburgenses re adhuc integrâ interitum præcavere facile potuissent, si solummodo concordiam amassent, innatam securitatem profligassent, & saniora consilia secuti fuissent. Sed auri sacra fames curam & salutem Reipub: exulare iussit. Dolendum & deplorandum est, in civitate tantas fuisse dissensiones, tam raros publici amantes: Miserum quidem est

„ est fortunam experiri adversam miserius cum malum quidem
 „ sentitur, sed nullum admittit remedium; omnium verò miser-
 „ rimum, quando calamitatis remedium in promptu est, & qui
 „ potest non vult, qui verò vult, non potest mederi. Proh do-
 „ lor! eò nos varietatem temporum, negligentiam nosmetipso-
 „ rum, & adversam fatorum nostrorū sortem redegeisse, ut Ger-
 „ mania, que inde ab exortu extera subjugabat & gubernabat
 „ regna, jam oppugnanda, subjuganda & evertenda immineant
 „ indigna; ita secundum Ovidium.

Amor. E.
 leg. 9.

— — — — Victiq; resurgunt

Quosq; neges unquam posse jacere jacent.

Ego vero puto, etiamsi cum afflictis sit habenda commiseratio,
 attamen eos, qui patriam ejusq; incolumitatem salvare po-
 „ tuerunt, nec tamen fecerunt, in pari esse culpā, ac si parentes,
 „ fratres ac amicos interfecissent, nullā aliā adducti causa, quam
 „ amore pecunie & rei familiaris, que tamen uno momento in
 „ cineres redacta fuit: privata enim utilitas Magdeburgenses
 „ sic tenuit in vinculis, ut aliqui ex concivibus, & quidem ma-

Jacobus A-
 lemannus.

„ jorum gentium, pecunie ac ambitionis amore, cum hostibus cor-
 „ responderint, & patriæ libertatem in summum discrimen con-
 „ jecerint, illisq; prodiderint: Si enim aliquot millibus coronato-
 „ rum Mareschallum juvissent, quorum solutio illis fuit certissi-
 „ ma, & ita ipsius fidelissimam intentionem, re ipsa sustinissent,
 „ fortassis urbs adhuc esset in salvo, & cives fortunas omnes, pa-
 „ rentes liberos, & liberi parentes haberent. Idcirco non im-
 „ merito de Magdeburgensibus dici potest, quod olim Leonardus

De capti-
 vit: Consti-
 nopol.
 tom. 2.

„ Chiensis exclamavit: O Græci jam miseri & miserabiles, qui
 „ inopiam fingebatis! Ecce enim jam in lucem venerunt thesau-
 „ ri, quos pro urbis subsidio denegastis. Eundem enim fortunam
 „ Turci, occupatā Constantinopoli habuere, quam Cæsariani.
 „ Tantos enim Thesauros defossos, tam novos quam veteres eruere

Came-
 rar. ho-
 rar. suc-
 cisivar.
 oper. c. 63.

„ re, ut estimationem excedant. Patriam diligunt boni omnes,
 „ nec renuunt, quicquid in vita habent, pro ea impendere. Et
 „ hostis patria non immeritò dicendus, qui in gravescentibus pe-
 „ riculis

viculis tempore obsidionis omnes facultates & quicquid habet, ^{ce}
pro defensione non confert. Sed quomodo hoc à Magdeburgen-
sibus factum sit, eventus planè tristissimus satis superq; te-
statur.

Quae autem civitatis jugulum petijt, est toties facta a-
nimorum, Magistratus ab ordinibus, & Administratore atq;
Mareschallo, & ordinum civiumq; inter sese dissentientium,
periculosa distractio, quae non aliter, quam civili sanguine,
potuit sopiri.

Mareschallus nobilissimus Heros à Christianissimo Rege
Svecia missus fuerat ad parandam defensionem, ipsius igitur
persona, quae patriae bono stabiliendo augendoq; sancta esse de-
buisset, parum authoritatis & auxily apud cives hacuit. In
senatu fuere saniorum consiliorum scissura & factiones, immò
effugia, ut in tali sensuum Europo, in illis ingeniorum fluctua-
tionibus, in tali perpetuo ordinum dissidio, quod Caesariani optu-
mè norunt, omnia quasi ventis undiq; sevientibus, parvis ma-
xima, ima summis, mixta & ad interitum praecipitata fuerint.
Et ex omnibus circumstantiis satis patet, quod urbs non virtu-
te hostis, quam propria civium desidia & discordia victa sit.
Interim tamen aeterni nominis gloria fortissimo Mareschallo
manet, qui in tali ataxia, ad salutem publicam pro viribus re-
spexit, civitatis antiquae gloriam & libertatem tueri, summo
studio conatus est. O divinas curas! o pias curas! quis tan-
to taliquè Athlanti non comprecetur prosperos etiam ultra vo-
ta successus? quis pro incolumitate illius se non provolvat ad
aram venerabundus? honor merito maximus etiam illi post
obitum habetur, qui in obsidione perpetuis maximorum operum
actionibus occupatus, de salute & defensione civitatis cogita-
vit, noctes omnes diesq; perpeti sollicitudine pro omnium cu-
stodia transegit, atq; oblitus quodammodo sui, aliis vixit, ac
tandem fortiter occubuit. Tralatitium est, in vulneribus ^{ce}

B

letha-

« lathalibus peritia sua specimen edere Chirurgum, in morbis
« desperatis artem suam ostendere Medicum, in praeliis dubiis vir-
« tutem suam, animiq; præstantiam declarare Ducem, & in a-
« trocibus tempestatibus experientiam suam probare nauclerum:
Ad eundem modum in maxima fortuna adversæ tempestate
Mareschallus suam constantiam & immobilem animum exiit,
dubia prudenter, adversa fortiter, læta moderatè tractavit,
ac tandem sanguinem in oppugnatione & defensione profudit,
satius esse existimans perire semel, quàm sub acerbissimi Car-
nificis arbitrio Spiritum ducere. Cum in ejusmodi misero re-
rum statu pars felicitatis existimanda, absq; cruciatu interi-
tus. Et utinam reliqui cives ita etiam mortem pro patria op-
petissent, funera suorum acerbissima, stupra, raptus, & alia
immanitatis ac tyrannidis exempla non vidissent, quæ tot ac
tanta fuere, ut nemo sine horrore hujus impietatis tragediam
narrare possit. Quæ enim gens tam temerè fuit superstitio-
sa unquam, aut tam religiosa crudeliter, ut consanguineos ac
fratres suos, secum eundem Deum adorantes, eundem Salva-
torem Christum venerantes, tantum, quia libertatem ad nu-
tū prostituere non voluerunt, tanquam fœdissima carcinomata
è corpore expunxerit? Scilicet parum erat prætextu religio-
nis, religionem ipsam, & cum religione DEUM in crucem age-
re, nec non colore Majestatis Cæsareæ, tot Imperij Provincias
nobiles exscindere, subditos in exilium pellere, charitatem &
fraternum amorem in immanem tygridis furorem convertere,
purpurâ sanguinis miserorum civium & innocentium Luthe-
ranorum (heu quod myriadum) campos & flumina inficere,
nisi ad tantorum malorum Iliada accessio fieret excidium
Magdeburgensis civitatis immanissimum, omnium scelerum
& flagitiorum panthera, ad cujus memoriam illos Statij Pa-
pinij versus, in dispari re, licet huc accommodare:

Exci-

Excidit illa dies ævo, nec postera credant

Secula: not certe taceamus, & obruta multa,

Nocte tegi propria patiamur crimina gentis.

Namq; ut impietas eò splendidiorer ageret triumphum, Comes à Tilli, qui cum lacte hanc artem hausit, ut fidem, consilia dissimulare, vultum componere, ludum duxerit, perfidia cassibus implicabat nimis credulos Magdeburgenses, propositis ad deliberandum de pace induciis, quas etiam acceperunt, & præviâ consultatione pro Mediatoribus denominarunt, Electores Imperij, Saxonem & Brandenburgensem, juxta ac civitates aliquot Hansaticas, & ut eò securius Legatos suos ad illos mittere possent, petierunt saluum conductum, quem non solum promissit Comes à Tilli, sed etiam ultrò sese obtulit, quod Legatis pro majori securitate, nec non celeriori expeditione adjungere vellet Tubicines castrenses: aſt eo ipso die cum eos expectarent, & legatos cum literis dimittere vellent, rescripsit, res suas nunc esse in alio statu, nec posse pati longiorem moram, propterea hortaretur, ut sine ulteriori extremorum sufflamine, quid faciendum, deliberarent; quo factò, eo ipso mane cum animus esset consultationem factam transmittere, & consules cum cæteris Senatoribus ac Tribunis plebis adhuc in curia starent, nunciatur, hostem cum maximo impetu vallum & muros ascendere & oppugnare.

Initium igitur tragediæ factum à vulnere Mareschalli herois incomparabilis, qui, dum fortiter & acerrimè pro salute & libertate civitatis pugnabat, & suos ad strenuè pugnandum adhortabatur, globo percussus & semimortuus in domum deportatus est, ubi inter suorum planctus & lectus spiritum emisit, cujus mortem mox truculentissima & sanguinaria clausula secuta, totam civitatem in metum & turbas conjecit. In hujus enim corde & anima totam vim ac potestatem residere, vivere ac vigere asseverabant hostes. Postea seviebatur ab hostibus

bus in insontium capita & fortunas sine discrimine, peculiari
hoc veluti penso illis attributo, dum Miles à suis Ducibus huc
illuc circum-volitantibus magis magisque irritatus in cives effu-
sà ad omnem intemperiem licentià bacharetur. Rebus sic
stantibus, milites ad mandatum Comitis Tilli, urbem in ple-
risq; locis incendunt, tum strepitu concursantium ad cedes &
prædam plateæ & via personare, morientium aut proximorum
periculo queruli ululatus exaudiri, caesorum cadavera per fene-
stras deturbari, ædium aræ ac conclavia ipsa cædis oppleri, ca-
davera per compita & lutum provoluta raptari, cruore per
plateas tantâ copiâ exundante, ut sanguine huc illuc torrentes
in subiectum flumen demanarent. Innumera multitudo cæ-
sa, virorum, mulierum etiam prægnantium & puerorum, in-
fantium, lactantium, nec non seniorum (nam non feras tan-
tum, sed cum feris catulos omninò perdendos esse, vociferabant
Assassini) hic multa millia hominum utriusq; sexus, omnis æta-
tis, omnis conditionis, sine ullo humanitatis pietatisve imma-
nium tyrannorum sensu, crudelissimo fato, uno die involuta
sunt; Fuerunt inter Canablicos istos tyrannos quidam pro-
fligati pudoris & perditæ vitæ homunciones, qui sæpius postea
cum horrore bonorum visi & auditi fuerint, vesanâ confiden-
tiâ jactare, cum nudum exererent brachium, isto se centum
& amplius homines in illa laniena mactasse. Nec parùm
hanc crudelissimam stragem auxit, quod Generalis Tilli con-
sensu & nutu tyrannidem militum & incendium urbis deman-
davit, ut cives qui comprehensi essent, ac comprehendi possent,
ad unum omnes quàm primùm, nec expectato alio Mandato
deherentur. Nec moram supplices illos, qui in sacrosancta
templa fugiebant, ac DEI hominumq; fidem implorabant,
statim irruerunt, eosq; immisericorditer, prius tamen mise-
rorum crumenas sagaciter scrutati, occiderunt, luctuosissi-
mo utiq; spectaculo, cum filij patrum collo implicati, patres
filios

filios complexi, fratres, amici, se ad constantiam invicem hortantes ab efferatis lanys, ceu pecudes maecti sint, inter ululatus, lamenta & clamores, nec non ignis fragorem & horrorem immanissimum, quae tota urbe personabat & grassabatur.

Et quia contrucidatorum cadaveribus, in platea hinc inde jacentibus, sepultura negabatur, eadem in Albim ab effrenibus militibus praecipitata sunt. Supernatantia autem per fluvium corpora, in magna copia retrò ad civitatem appulerunt, & ripas compleverunt, ita ut hostes horrore percussi, ad ministros adhibuerint, qui ad amovendum spectaculum rapido fluctu delata cadavera contis propulerunt, sed frustra, cum nihilominus adverso flumine redierint, non sine occulto DEI judicio.

Magnitudinem verò pernicii in viros fortissimos, in civitatis Proceres, in verae pietatis alumnos, in florem utriusq; sexus innocentissimum & pulcherrimum, ab orci Emissariis sic immaniter exercita, quae si viris fide dignis credimus, ad minimum viginti hominum millia interfecta, viduis ac pueris orbis innumerabilibus, ad summam vel mendicitatem vel inopiam redactis, nulla lingua satis differere potest. Quis enim

— — — proderet tanta relatu
funera? quis cedes posset deflere nefandas?
Quid tale immanes unquam gessisse feruntur
Vel schinis Istimhiaca pinu, vel rupe profundâ
Scyron vel Phalaris tauro, vel carcere Sylla?
O mites Diomedis equi, Busiridis arae
Clementes? Jam Cinna pius, jam Spartace lenis
His tyrannis collatus eris.

Claudian.
in Ruff.
lib. 1,

Hec nunc Generalis Tilli est pietas, haec illius Religionis sacrificia, hic divini nominis est cultus, haec sunt imperatoris nostri &

stri & totius cohortis Papicolarum in DEI honorem edita mu-
nera, hæc sunt fidei antiquæ monumenta, omnia tam illustria,
omnia tam sancta & religiosa, ut fax Jesuitarum cum reliqua
rasa cohorte, hunc diem funestum supplicationibus quotannis
celebrandum indixerit; Ut Imperator de excidio hoc imma-
nissimo feliciter peracto certior factus, statim D. O. M. pro tan-
to beneficio Imperio collato, gratias ritu solenni egerit, ex Ca-
stellis publicæ letitiæ signum, festâ tormentorum displosione de-
derit. Scilicet hæc omnia truculenta & horrenda facta, ab
omni fide tam sunt aliena, ut inde unanimi orbis Christiani, si-
ne affectu judicantis suffragio, cum æternâ & nunquam inter-
moriturâ infamiâ, atq; odio in seram posteritatem transituro,
antiqua levitatis nota, antehac aliquatenus excusata, nunc
planè credita, & Imperatoris, nec non Generalis Tilli propria,
facta sit: hæc ab omni honestate tam sunt devia, ut inter ipsos
Catholicos aliqui, immò ipse Comes Tilli passim in literis ad Ele-
ctorem Saxonie, & alios Proceres Imperij datis, ut Imperatoris
bono, famæ ac existimationi inservirent, officiosissimis excusa-
tionibus scelus patratum, & immanissimum tyrannidem simu-
latè & astutè imminuere, & causas in militem inordinatum
& furiosum devolvere, vel aliis exquisitissimis ex falsa narra-
tione detortis narratiunculis ingeniosè diluere necesse habue-
rint: Ita deniq; à bona conscientia illa omnia tam sunt exor-
bitantia, ut ipse Tilli, post infelicissimum hoc excidium, nun-
quam letus, sed semper mente consternatus visus, immò ab omni
belli fortuna exclusus fuerit, Non itaque

Juvenal.
Sat: 13.

Evasisse putes illos, quos conscia facti
Mens habet attonitos, & surdo verberere cedit
Occultum quatiente animo terrore flagellum.
Pœna autem vehemens, ac multò sævior illis
Quos & Caditius gravis invenit & Rhadamantus,
Nocte dieq; sum gestare in pectore hostem.

Nos

Nos Germani execramus & non immeritò, immanis illius Phalaridis & Syllæ Hispanici, illius Ducis Albani, monstri particularibus sacris lustrandi. Verum quantacunq; ista Albani in Belgas, quantacunq; aliorum Tyrannorum alibi fuerit crudelitas, præ illa tamen Tillianorum militum in miseros Magdeburgenses exercita immanitate, lusus & jocus esse videtur. Cohorresco ad feralem tot florentissimarum civitatum ac incolarum immemorabilibus cruciatibus & homicidiis exhaustorum memoriam: Adhuc in recenti memoria est, strages ista Mundana, quâ Tilli etiam luculentum tyrannidis exemplum edidit, & alia multa: parumq; abest, dum ad ingenitam nationi nostræ mansuetudinem & Cæsaris hinc inde decantatam clementiam, ea, quæ sic referuntur à fide aliis scriptoribus, compono, quin fabulis aut calumniis adscribam, quæ tamen verissima esse credere cogor, si tot immanes expopulationum modos, inter quos, contributiones antè paucos annos excogitata, non minimum sibi vendicant locum, cogitavero. Quot enim myriades civium ac incolarum per totum Imperium Romanum, in deferendis ejusmodi oneribus occubuerunt, & ex aegritudine ac impatientiâ ante diem obierunt, aut ad extremam paupertatem, immò ad exilium ac desperationem compulsi fuerunt? Etsi verum fatear, nihil est aliud præsens bellum Cæsarianorum, quam grandè latrocinium. Idcirco illi interroganti, cur possideant? cum prædone apud Ulpianum, hoc tantum respondere possunt, quia possidemus. Sed quis tandem exitus? nullus alius, nisi ut conculcatâ antiquâ statuum Imperij libertate & extirpatâ Religione Lutheranorum, Proceres & status ad exemplum Belgarum eò procedant, & coacti viribus invictæ necessitatis, quam jura divina ac humana, legibus solutam esse consentiunt, cum spiritum incolumen servare, hanc lucis usuram oculis haurire, precariam animam aliter retinere non possint, extremam defensionem, quam ratio do-

ctis,

etis, mos gentibus, & natura ipsa brutis animantibus præscri-
 bit, animosissimè suscipiant, atq; regnum Imperatori, quod ne-
 mo quisquam aliàs sine crimine lesæ Majestatis ausus esset opta-
 re, justè abrogent, seq; suo Marte in libertatem vindicent, cau-
 sam armorum & magna parte Christianorum gentium appro-
 bante, & DEO ipso tam manifesto nunc favore, tam admiran-
 dis successibus, exercitum Christianissimi Regis Sveciæ, p. m.
 nec non cæterorum Statuum Imperij prosequente. Non est
 mirum, quod fortuna infausta maximi illius Dominatoris
 Regis Hispaniæ Philippi, & nostri Imperatoris bellum injustissi-
 mum subsequetur: Cum ille tot populis ac regnis latè imperans;
 ut vix eorum titulis recensendis memoria ipsius sufficiat, flore
 sui Patrimonij (Provinciarum Belgicarum) devolutus sit, sine
 spe recuperandi, & jam, cum suis olim subditis, æquo jure pa-
 cisci non aspernaretur. Quanquam Rphilippus Rex pater sa-
 vum & immansuetum Albani ingenium non probavit in-
 quem, postquam is Belgio vastato spoliatoq; potius quam devi-
 cto aut pacato in Hispaniam redierat, pertinax odium ostende-
 bat: quod tamen penes nostrum Imperatorem non residet, qui
 omnia truculenta facta & gesta in Imperio, non tantum appro-
 bavit, sed etiam bonis & opibus Lutheranorum remuneratus
 est. Sed qualis tandem exitus? Videtur Cæsarem capiti suo
 diadema jam detraxisse, & dubiæ Martis alex exposuisse, quod
 olim Svecorum Rex de Angliæ Regina dixit. Et quamvis Cæ-
 sariani contra justissimam Regis Sveciæ expeditionem, nil nisi
 vindictam spirent, nil nisi cruces, furcas, brata fulmina, banni
 & excidia, contra Principes & Civitates somnient, & putent
 ac sperent animorum ac voluntatum inter ipsos detractionem;
 tamen non sine vehementissima animorum commotione demi-
 rentur, necesse est, Christianissimi illius Regis p. m. exercitum
 patrocinium palam suscepisse, & Potentissimo Monarchæ jure
 defensionis, ac confæderationis licitò sese opposuisse. Quin-
 immo

Cambden:
in annal:

Anglic: ad
annum

1585.

immò ferant illi nunc agerrimè felicissimam hanc, Regis p. m.
ejusq; Exercitus & Statuum expeditionem, toties in Germania
feliciter ire & redire; Germanis Principibus injustitiam, cru-
delitatem, & veteratorias Cæsarianorum artes detectas esse:
Immò insanè dolent illi, Regis Sveciæ exercitum felici audacia,
breui tempore tot Regiones, frustra Cæsarianis resistantibus,
immò primo impetu fugam capientibus, liberasse, atq; immen-
sam prædæ vim asportasse. At enim insaniant, quamdiu
quantumq; velint, etiam cum orci intemperijs, & infernalibus
legionibus in Lutheranorum Principum ac Statuum perniciem
conspirent: in illa tamen intentione, si domesticis factionibus
non scindantur, fixum pedem nunquam ponent.

Fateor equidem, quod Catholici jamdudum omnem move-
rint lapidem, ut discordia & periculosa distractio inter Status
& Ordines Imperij esset, sicut etiam ad eum finem pestifera se-
mina sparserunt, quorum fructus adhuc supersunt, & ita fa-
cilè hac viâ quantacunquè Germania vires, jugi dissensu ordi-
num, dum in commune non consulunt, facile dissolvantur.
Interim Catholici Principes & Status inter sese amant concor-
diam, dissidia detestantur, ligas suas in perniciem Lutherano-
rum adinventas, in dies propagant, quæ etiam tantum robur
habent, ut istis horrendis malis extirpandis, impar esset Æscula-
pius, tantisq; monstris eradicandis, impar esset Hercules.

Et nisi Rex Sveciæ p. m. severà atq; regiâ magnanimita-
te ac fortitudine, digna adversus occultas ejusmodi machina-
tiones & insidias in tempore applicasset remedia, nullum est du-
bium, quin te-terrimum tandem, & quantum Germania susti-
nuit unquam sacerrimum LIGÆ monstrum, cujus summa ca-
pita Imperator & Bavariæ Dux, pessimo imminuta & concul-
cata Religionis, nec non libertatis Germanorum periculo, omni-
bus viribus communem Reipub. perniciem & interitum impor-
tasset; cum abominabilis & portentosa bestia illa, sub specio-
sissima

Plin: hist:
nat: lib. 8.
c. 14.

sisima Religionis & boni publici persona exinde, non ut serpentes Indici solidos cervos, taurosque, sed totas Provincias & Populos abligurivisset. Cum illa adhuc instar hyæne sermonem humanum inter Pastorum stabula assimulantis, nomenque alicujus addiscentis (Alles in des Römischen Käysers Nahmen) quem evocatum foris lacoret, Lutheranorum Principum ac subditorum incolumitatem, per falsissimas sincerationes confæderationes & pacificationes proditoriè mentiens, Imperatoris auctoritatem & statuum fidem ac obsequium, cum omnium presentissimo discrimine, cardinibus sic emovit, ut totum Romanum Imperium, ipsiusque saniora membra ad perniciosissimam divulsionem & totalem ruinam perduxisse videatur.

Interim tamen præcipua nobis spes sit in DEI auxilio, qui pro recto & honesto certantes adjuvare solet; nihil autem honestius, quam pugnare pro libertate ac religione Patriæ. Nos Germani Lutherani jam satis, nisi fallor, pro offensis in DEUM pænarum pervolvimus. Illi Cæsariani etiam ipsorum in nos crudelitatis & adversus Majestatem divinam ingratitude penas etiamnum dedisse credo, gravissimas autem daturus certissimus sum.

Nec existimandum, quod Imperator civitatem ita exciderit, industriâ factum militari; Nec enim militibus Regis Sveciæ vel bellicosiores vel animosiores, vel audaciores vel fortiores fuerunt: Sed cum offensi à civitate Dii forent, àrcano statuerunt consilio, ut ad castiganda immoderata inhabitantium vitia, illis tanquam carnificibus crudelibus uterentur. Neque vel illos tam fortes, vel hos Regis Sveciæ milites tam imbelles credo, quin nisi tum Dii sese interposuissent, sed Neutrales fuissent & utrisque ex æquo favissent, potuisset fieri ut victorum spoliis non potiti essent: nam si verum dicendum est, victorias Cæsariani in Germania non armis, quæ Austriam aut Bohemiâ extulere, sed vitiorum, quæ in Germania erant, multitudi-

titudini debent. Cum igitur nos perierimus, quod mali fueri-
 mus, Deosq; minimè propitios habuerimus: quid futurum cen-
 ses Cæsarianis, cum & ipsi vitiosi sint, & Deos habeant infensos.
 Deus malis ut carnificibus utitur ad sumendas de malis pœnas.
 Interim etiamsi videatur adhuc longiùs traherem in hisce oris
 & produci calamitates Patriæ jam exhaustæ, & Germania bel-
 lo quasi ardeat, & theatrum sit dulcissima nostra mater san-
 guinolenti Martis: non tamen abjiciendus animus, quem sira-
 tio non adfectus subegit, ille est eritq; in firma arce, quam nul-
 li insultus, nulla vis perfringent. DEUS ex machina hæcte-
 nus adstitit, & Christianissimum Regem Sueciæ p. m. velut
 Palladium, periclitanti patriæ objecit. Pro quo beneficio, quas
 gratias, quas laudes Domino nostro Jesu Christo exhibere de-
 beamus, nec mens concipere, nec lingua proferre potest. Sunt
 vices rerum, & magnus ille gubernator, modo temporum le-
 nem aliquam mitemq; æstatem inducit, modo asperam turban-
 temq; hyemem. Ut rerum omnium, sic & regnorum & civi-
 tatum sua mortalitas est, provinciæq; velut pile datatim de
 manu in manum propelluntur. Quis cum Manlio numeret
 everfas Urbes regumq; ruinas? Inq; rogo Cræsam,
 Priamumq; in litore truncum?

Omnis ævi fata testantur, inclytas urbes planè pessum-
 isse, ac nomina superba tumulis & æternæ nocti intulisse.
 Quot status Imperio avulsi per intestina bella, provinciæ ex
 emptæ, regiones aliorum dominiis intextæ sunt, nec face nec
 viatico investigandæ. Et si vetera Imperij scrinia volvemus,
 actutum reperiemus, urbes plerasq; ac nomina eorundem non
 magis jam cognita, quàm Faunorum & Aborigenum genealo-
 giam. Ferenda omnia ac expectanda & votis expetenda me-
 liora; sed vita in primis, quæ si emendata, profecto hæc quoque
 brevi emendabuntur. Etiamsi omnia non ad inclinationem
 modo, sed ad ruinam spectare videantur, in quo negotio mise-
 rabili

Exempla
 sese offerunt
 in domo
 Lotharin-
 gica &
 Württen-
 bergica.
 Jul: Scalig:
 in admi-
 rand: poc-
 mate de
 regnor. e-
 vers:

rabili Jesuita clavum tenent, qui omnia innovare, turbare,
audent; & hoc specie Religionis ac pietatis. Haecenus ta-
men, DEO gubernante, conspectâ hostium insolentiâ & no-
strâ innocentia aliter fortuna statuit. Est enim Regula ista
generalis: Fieri nequit, ut è bello sceleratè suscepto & contra
datam fidem impotenter gesto, victoriam aliquis reportet. De
pace quidem exigua spes est, ut nubes ista bellorum minatur,
quæ adhuc impendet. Sed nimirum hæc sunt, quæ robur animi
& constantia vincit, & DEUS adjuvabit nos in his civilibus
turbis, quibus magnum illud Imperij corpus variè concutitur.
Interea nihil metuendum, si solummodo inter status & subdi-
tos protestantes fida animorum conjunctio stabiliatur. O mi-
seri Germania inferioris & superioris populi! quot annis jam
pessimis internisq; bellis jaectamur? Utinam Thebanum ali-
quod par & commorientium pugna adesset, ne longo lentoq;
bello, tandem ad ruinam precipitemur. Fatales nec non
diutinae turbae nostrae sunt, ferendum, & sicut nube ingruente
sub tectum confugimus; Sic in ejusmodi rerum statu ancipiti,
ad sapientiae & providentiae divinae arcem, quam fortuna nul-
lis machinis evertit: Et ut Gubernator fluctus assilientes ne-
gligit, manum in clavo habet, oculos in Astris. Sic nos oportet,
quod benè agimus, agere, & mentem ad DEUM & mortuò Rege
invictissimo Gustavo ad incomparabilem Heroem Oxenstiern re-
ferre; maxime cū fortuna nulla in re magis dominetur, quam
in bello, quod etiam Caesariani satis superq; experti sunt, & fie-
ri potest, ut praeterita luxurians Caesarianorum fortuna, infe-
rioribus subselliis tandem adhaerescat.

Exempla si curvis in praesentia placeant, sunt in prom-
ptu; Julius Augustus Imperator Romanorum, qui tam pro-
spere fortunæ cursu, per omnes felicitatis humanae gradus, gras-
satus est, ut successoribus Imperatoribus, inter publica vota
acclamatum fuerit: Felicior Augusto: Attamen ille bonæ for-

tuna

zuna filius, graves ignominias, cladesq; duas omnino, nec ali-
bi quam in Germania accepit, Lollianam & Varianam; Sed
Lollianam majoris infamiae, quam detrimenti, Varianam pe-
nè exitiabilem, tribus Legionibus omnibus cæsis. Hæc nun-
ciatâ excubias per urbem indixit, ne quis tumultus existeret,
& præsidibus provinciarum propagavit Imperium, ut à peritis
& assuetis sociis continerentur. Vovit & magnos ludus Jo-
vi Opt: Max: si rem publicam in meliorem statum vertisset;
quod factum Cimbrico Marsicoq; bello erat. Adeoq; conster-
natus scribitur, ut per continuos menses barbâ capilloq; sub-
misso, caput interdum foribus illideret, vociferans, QUIN-
CTILI VARRE, LEGIONES REDDE, diemq; cladis quot-
annis mæstum habuerit ac lugubrem.

Ita plerumq; immoderatam & superbiae pennis actiùs
evolantem fortunam, DEUS omnium potentissimus cohibere
potest. Quod etiam in præsentì bello hætenus evenit. Im-
perator enim potentiâ suâ fortunam complexus, quas natio-
nes funditus exscindi, quas transportari, quibus libertatem
dari, quibus eripi, quos Principes aut Comites mancipia fieri,
quæ ruant Urbes, suam Jurisdictionem esse à summo capitolio
hætenus intonavit, & hæc omnia occasione discordiæ nostræ
effecit. Tandem verò rebus tam impotentè & tyrannicè ge-
stis subsequutum est, quòd Caligula de Germanis triumphanti
accidit; quos ille ita metuebat, ut eorum rebellione auditâ, ad-
ventuq; in Italiam nunciato, mox fugam & subsidia fugæ,
classes, apparavit, uno solatio acquiescens, transmarinas certè
sibi superfuturas provincias, si victores Alpium juga, ut
Cimbri, vel etiam Urbem, ut Senones quondam occupa-
rent. Talis eventus erit tandem à partibus exercitus Cæ-
sariani: Qui etiam jam dudum subsequi potuisset, si
saltem Principes Lutherani & Protestantes conjunctis vi-
ribus ejusmodi tyrannidi sese opposuissent.

Ast viderunt Catholici, ipsorum successus & expeditiones, nullam re magis potuisse sustineri & iuvari, quam Principum & Statuum Germaniae discordia. Quod etiam jamdudum tempore Romanorum, non absq; summo Germanorum dispendio factum fuit. Pax Romana, ipsorummet Romanorum iudicio, nullo vinculo fortius connectebatur, quam Germanorum inter se odio, ut Tacitus solenne votum in haec verba concepe-

Tacitus *“rit: Maneat, queso, duretque gentibus, si non amor nostri, de morib:”*
German: *“at certe odium sui, quando urgentibus imperij fatis, nihil iam praestare fortuna majus potest, quam hostium discordiam.”*

Quod etiam Imperator Carolus V. bene scivit, cum ipse Germanus, Germanorum Imperij Majestatem quorundam Principum castigatione tueri discuperet; statimq; didicit, frustra se futurum, nisi viribus eorum divisis, Germanicum ro-

Lansius *O-bur, contrario Germanorum robore frangeret. Nam ut sum-*
rat: pro *ma virtutis atque prudentia fuit, bellum Smalcaldicum Pro-*
German, *testantium, omnium quae gesta sunt in Germania & nostris & majorum temporibus maxime memorabile, feliciter confecisse: Ita quoq; nullus Principum conficere potuisset, nisi Germa-*

Thuan. *studiis scissorum auxiliis. Non enim ad victoriarum palmas*
hist: lib. 4. *suffecisset, Caesarem ipsum heroica fortitudinis & imperterriti*
Sleidan: *animi specimen undiq; exhibuisse, exemplo & generosishorta-*
Comm: *tibus suos confirmasse, asperam admodum hyeme sub pellibus cum*
lib. 8. *milite mansisse, ut ipsi militi, militaris patientie exemplum esset, aut etiam aliquot Hispanorum & Itolorum centurias, imò Legiones in Germaniam adduxisse: his enim non Ulrici Württembergici magna-nimitas labefactari, non Philippi Landgravi & Poſia laxari, non Joann: Friderici Electoris Saxoniae constantia, quae vel inimicorum testimonio adversam fortunam superavit, & mortis sententiam latrunculorum lusu in contemptum secure vertit, concuti potuisset: qui Princi-*
pes

pes singuli ævi nostri Harminij & Heroes nominandi essent, nisi Harminio & priscis Heroibus meliores & majores essent: sed in eo confecti belli gloria consistit, quòd Cæsar tot annorum expeditionem ita ordinaverit, ut ipsi, contra quos parabatur, longo tempore nihil de ea subveriti sint, quòd animo popularium inter se commiserit, aliis metu in suas partes pertractis, ut sibi invicem per mutuam lanienam exitio fuerint, quòd privatas Alberti & Johannis Brandenburgicorum contra Hefsum simultates, & Mauritiij ambitionem atquè adeò occulta in Joan: Fridericum odia, arte & mirà versutiã in suam utilitatem convertit, eòq; illos furore cæcos adegerit, ut religionis quam profitebantur, & libertatis Germaniæ spreto periculo, arma pro patria expedienda in sese ipsi strinxerint.

Et tamen ex toto illo bello, parum emolumenti ad Cæsarem redijt.

Ejusmodi Comædia imò tragedia adhuc agitur, mutatis tantum personis: quemadmodum etiam ex præsentì bello, in quo Duces & alij primates, aliquot auri tonnas lucrati, Cæsar nihil: immò subditi per contributiones & alias machinationes bellicas, pessimè consummati fuerint.

Hæc sunt Cæsarianorum experimenta & res gestæ, quibus res publica & privata periclitatur, & in hoc negotio miserabili rassa cohors Jesuitarum totum habet Directorium, & omnes actiones ad Lutheranorum & cæterorum protestantium perniciem dirigit. Ast videmus qualem exitum habeant ipsorum consilia, & qualem fructum Imperator, nec non reliqui Catholice Religionis Electores, Principes & cæteri Status Imperij, ex ipsorum consiliis colligant.

Antè introductionem istius ordinis sceleratissimi, omnia in Imperio Romano erant pacata & tranquilla, Pax religionis saluberrimè à statibus ad subditorum salutem & incolumitatem observabatur. Jam verò, postquam Monachi & ipsorum
assecle

assecta ad consilia vocantur, quasi ventis undiq; sevientibus,
parvis maxima, ima summis miscentur.

Euphorm:
fol:78. Dolendum & deplorandum est, quod Principes Catho-
lici causam tanti mali non, curant; quemadmodum Jesuita-
rum ordo comiter, nunc astute, modo paternâ lenitate,
modo majestate censoriâ, etiam sequester est conjugum dissi-
diis, deponendis inimicitis author, societatum, nuptiarum, fœ-
derum, pietatis, scientiâ, Justitiâ, virtutis omnis & religionis
arbiter. Principes populi metu, Magnates Principum fictâ
benevolentia tenet. Describit civitatum gubernationes,
Magistratus, Provincias, Imperia, omni gravitate & sapien-
tia (scilicet) mandat etiam privatorum controversias. Quid
magis dicam, possessiones non solum Laicorum, sed etiam alio-
rum Monachorum & Clericorum ad se vi trahunt, ut magis in
nequitia inclarescant, dies noctesq; nihil aliud meditantur,
quàm qua ratione ac viâ ordinem nequissimum possint promo-
vere: Et ita macilenti isti semper egent famentq; nec mit-
tit cutem nisi plena cruoris hirudo. Nihil hîc dicam amplius
de Jesuitarum veteratoriis artibus, dolosis sincerationibus &
aliis calliditatibus, in quibus Reges & Principes Terrarum à
prima infantia instituunt, & postquam in Regimine quasi ca-
ptivos detinent, ut nihil sine ipsorum consilio in publicis nego-
tiis decernere possint, immo cum Machivallo artem & pruden-
tiam esse statuunt, si per sincerationem & vafritiem Magna-
tos ad suas partes trahere, & postea sine ullo promissorum Ef-
fectu decipere possint. Cum tamen nulla sit capitalior pestis
hominum, quàm eorum, qui tum cum maximè fallunt, id
agunt, ut viri boni esse videantur. Sed hodie ejusmodi artes
Jesuitarum sunt detectæ, & ipsorum Domini non sine gravis-
simo damno sentiunt, qualem tristissimum eventum talia con-
silia habuerunt. Cum nihil omninò sit, quod magis Principum
acceleret interitum, quàm si viris se stipatos sapientibus, quo-
rum

rum consiliis utantur, existimantes, viros sese improbos, à quibus decipiuntur, habere deprehendunt. Et Historici affirmant, tunc ad ruinam inclinare cepisse Romam infelicem, quando relegata ex Curia culumbinâ simplicitate, calliditas cepit serpentina dominari.

Sed hisce non attentis, nihilominus Imperator noster consiliis Jesuitarum in summam boni publici perniciem vergentibus, seductus, bellum contra Status & Principes Imperij, ad extirpandam Religionem, suscepit, quæ tamen per hoc magis efflorescit, & propagatur, quam eradicatur. Subditi verò per ejusmodi tyrannicos processus à devotione & fidelitate recedunt, nec quicquam moventur, etiamsi vi, rapinis & cedibus, ad internecionem usq; prosequantur, & urbes militibus occupantur; cum parùm prosit muros quidem populorum capere, animos verò civium alienare. Et certissimum est, fore ut Imperator tandem libenter arma deponeret, quando hoc in ipsius non amplius erit arbitrio. Motum enim semel bellum, neq; deponere facile est absq; magnis calamitatibus, nequè sustinere.

Quando verò calculus subducitur, quot florentissimæ regiones & civitates in Imperio à Cesarianis sint deperditæ, nullum est dubium, quin justissima & rationabilis vindictæ causa sit remansura, cum non ut homines Christiani, sed deteriorius quàm Turcæ, seu Barbari grassati fuerint.

Carthaginenses & Romani, quamvis olim bellis implicarentur, nihilominus virtute excellere, & Rempub: habuere optimè constitutam; Sed Cesarianorum proprium fuit jugulare homines, absumere fortunas, & super omnia novas inducere contributiones, & veteres ac præclaros bellimores abolere.

Interim ita cogitandum, quicquid in lamentabili Excidio civitatis Magdeburgensis & alibi uno die per vim congresserunt, id uno die DEOS illis erepturos, & contra quicquid multis annis sinceri & constantes Lutherani perdidderunt, id unâ Deus horâ illis reddituros. *Fortuna mutabilitas justa nobis*

D

causa

Consol: 2. "causa sit meliora sperandi; cum nihil sit in quo magis suam
declaret fortuna inconstantiam, quam in rebus bellicis. Et
cum omnia humana, tum maxime Imperia multis casibus sunt

Livius lib: exposita, & maxima cuiq; fortune minime credendum est.

42. Id: lib:

2.

— Quicquid in altum

Fortuna tulit, ruitura levari.

Tillianus Exercitus propter successus & expeditiones fe-
lices insolentior factus, potentiam Christianissimi Regis Suecie
p. m. nimium contempsit, & quasi ludibrio habuit, & quamvis
comes Tilli per totam Europam laudem & famam singularis
prudentie contraxerit, attamen in hoc valde erravit, quod ma-
ximam fiduciam victoria in numero, prudentia militari, &

Apul: lib: continuo cursu felicitatis reposuit; cum nec consilio prudenti

9. asin. "nec remedio sagaci divine providentie fatalis dispositio sub-

aur. "verti & reformari possit. Et nullus DVX adeo felix sit, ut in

bello diuturniore fortunam semper habeat propitiam. Hoc

certissimum est, quod quanto circa primordia vel urbs vel per-

Guevar: sona aliqua fuerit felicior, tanto in senectute habeat infestio-

lib. 3. c. 17. rem fortunam. Et plerumq; mutatis belli ducibus, fortuna

vel secunda vel adversa mutatur. Quod etiam cum DEO in

expeditione Generalis Tilli evenit, ut, quanto major fuit ipsius

excellencia, tanto gravior subsecuta est ruina, & fatis urgen-

tibus ipsius exercitum, omnia salutaria consilia evanuerunt:

& hoc eo magis, quando consideramus, quam pertinax fortu-

na Cesarianis incubuit, qua suos habet transitus, imò interitus:

Et nemo potentia sive prudentia iter publicis fatis precludere

possit, quorum tempora cum venerint, nulla vis aut consilium

ea firmet, quod plerumq; suas periodos suumq; habent mortua-

lia casum. Et juxta illud Lucani:

in se magna ruunt latis hunc numina rebus

— Crescenti posuere modum.

Propterea nec in presentia animus est abjiciendus, erigat

se potius, & ut palma attollat se, contra hoc belli pondus. In-

spiciamus ludibria rerum humanarum, & aleam ambigua for-

tune.

una, qua gaudet jactum aliquem, ex occulto jacere nec ex-
pectandum. Magnus ille Gubernator, excitavit Christianis-
simum Regem Suecia p. m. tanquam propugnatores Religio-
nis & libertatis, ille voluit nostram spem sustinere. Primor-
dia ipsius expeditionis fuerunt satis salutaria, intentio bona &
laudanda.

Nec est quod exercitum Caesaris, & Catholicorum Princi-
pum tam potentem faciamus, ut ipsi non possit resistere, Even-
tus aliter docuit. Opinio nobis hac facit magna & metuen-
da, quæ ratione si examinas, levia sunt.

Igitur omnia constanti animo toleranda, quem si ratio
non affectus subegit, ille est eritque in firma arce, quam nulli in-
sultus, nulla vis perfringent. Et nulla est tanta vis, tanta co-
pia, que non ferro ac viribus debilitari frangique possit. Cic: pro
Et Marcell:
hoc eo magis in hoc presenti bello, quod plane ex nulla legitima
causa, sed occasione supprimenda Religionis inceptum & ha-
tenus continuatum, & id specie pietatis. Mea sententia, ut
rerum facies minatur, flaccesit jam fortuna Imperatoris, &
ad æxum pervenit, cui senium suum est, ut omnibus rebus hu-
manis, & aliquando fatalis meta. E contra Christianissimi
Regis Suecia p. m. exercitus crescit. Et quemadmodum hu-
jus expeditionis justam & piam causam habuit: ita etiam ad-
huc animum, ordinem & disciplinam habet: DEUS inclinare
& flectere potest ad salutem miserorum subditorum, corda
magnatum, eorundemque incepta & salutaria consilia prospera-
re. Idem servet Reipublicæ & bonis omnibus Generalissimum
Dchsenstirn / ut tandem ipsius ope & auxilio, post tam diu-
turnas tenebras, miseris populis Germaniæ Sol aliquis illuceat
firmioris pacis & tranquillitatis, quod confido futurum, ma-
ximè si vices rerum considerem, & quod magnus ille Guberna-
tor modo temporum lenem aliquam mitemque æstatem inducat,
modo asperam turbantemque hyemem. Ferenda omnia & ex-
pectanda, ac votis expetenda meliora, sed vita in primis que si
emendatur, profecto hac quoque brevi emendentur. Improbi-

lib. I. de Civit. Dei c. 8. *tatis medicina est pœna. Et cum secundum Augustinum, flagellum DEI ad patientiam erudit bonos: Et si Medicis gratiam habemus, & mercedem solvamus, cur in Medicina DEI non acquiescimus. In presenti calamitate agnoscenda est justitia DEI, & quod animadversionis gravitas non aliunde, quam ex vita nostræ pravitate proficiscatur, dum clandestina crimina nostra, ipsum ad sumendas de nobis publicas pœnas excusant. DEUS est qui punitum ut jure veterem nostrum luxum feramus, aut ne feramus, emendemus. Interim subnixi certâ fiducia, quod DEUS Ter Opt. Max. à nostra parte victoriarum successus, ad altiora magis magisque, feliciora fastigia perducet.*

Quemadmodum olim Svevi, Gothi, Vandali, Franci, Saxones, Longobardi, Normanni, & alij nostrates, iter in Capitolium & ad Aquilas perpetuis militia laboribus straverunt: Ita etiam DEO favente, Regis Suecie, p. m. nec non statuum Imperij exercitus, cursum suum eò dirigere & hostium insolentiam compescere potest. Ille enim est, qui tot laboribus & sudoribus, tot illustribus victoriis, hostem ex inferioris & superioris Germanie Provinciis profligavit, ut non immerito Rex Suecie vir DEO proximus dici possit, cujus memoria per orbem nihil non venerationis meretur, cujusque fortuna omnes superemines alias.

Tandem DEUS Altissimus TER OPT: Max: adjuvet nos in his civilibus externisque turbis, & largiatur effectum in ita pacificationis salutarem patriæ, quæ profecto & consiliis & solatiis, si unquam eget. Hactenus Zephyri aliqui melioris spei afflarunt, sed subturbant subito ex transverso Noti. In DEO spes est, atque eo solo, quem in hoc statu rerum in Concilium & auxilium advocabimus. Desino candidè Lector, & peto ut ad hujus Discursus dijudicationem candorem & animi dextertatem attemperare, eamque cum præclara & solida scientia miscere velis.

REGES
PRINCIPES
TENORUS
TEINLEA
ONDI

TK 4441

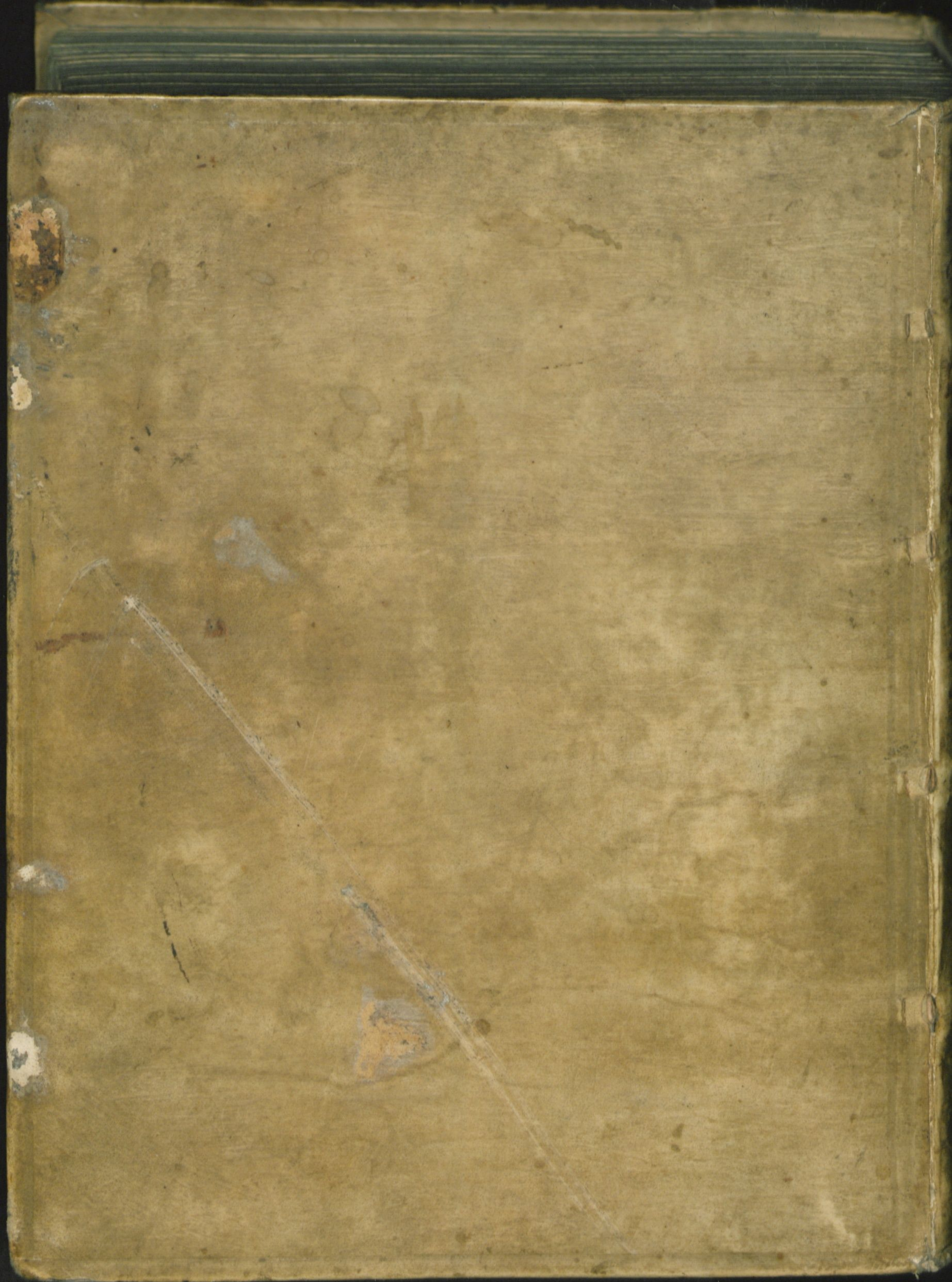
ULB Halle 3
003 550 354

kon

nc

HISTO

Lament

MAC

In gratiam il
demquè l

Am

Propter pecca
DEUS fu

Ex historia v
talem

✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠
AN

TICUS

VITATIS

GEN-

atriæ ejus-
roni &

.

modicum
ccidit

e, immor-
lau-

✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠
IS

